

**Национална стратегия за борба с
наркотиците
(2019-2023 г.)**

СЪДЪРЖАНИЕ

I.	ВЪВЕДЕНИЕ	3
II.	СИТУАЦИОНЕН АНАЛИЗ	7
1.	Състояние и тенденции.....	7
1.1.	В областта на употребата на наркотици.....	7
1.2.	В областта на незаконния трафик и разпространението на наркотици.....	9
III.	S.W.O.T. анализ	15
IV.	ДОКУМЕНТИ	19
V.	ПРИНЦИПИ.....	20
VI.	ЦЕЛЕВИ ГРУПИ.....	21
VII.	МЕХАНИЗЪМ НА ИЗПЪЛНЕНИЕ.....	21
VIII.	СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ.....	24
IX.	ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ.....	24
X.	ЗАДАЧИ КЪМ СТРАТЕГИЧЕСКИТЕ ЦЕЛИ.....	25
1.	Задачи към Стратегическа цел 1. Ограничаване на търсенето	25
2.	Задачи към Стратегическа цел 2. Ограничаване на предлагането.....	27
3.	Задачи към Стратегическа цел 3: Повишаване на експертния капацитет за развитие на научно-приложни изследвания и обновяване на технологичното оборудване	28
4.	Задачи към Стратегическа цел: 4 Подобряване на взаимодействието и координацията между институциите и международното сътрудничество	29
5.	Задачи към Стратегическа цел 5: Усъвършенстване, развитие и актуализация на нормативната уредба.....	30
XI.	МОНИТОРИНГ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО	31
XII.	ЗАКЛЮЧЕНИЕ	32
XIII.	ПРИЛОЖЕНИЯ:.....	32

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Правителството на Република България утвърждава тази Национална стратегия за борба с наркотиците, основана на интегриран и балансиран подход към проблемите, свързани с намаляване на търсенето и предлагането на наркотици. Този подход е подкрепен от Специалната сесия по наркотиците на Генералната асамблея на ООН през 2016 г. Успехът в борбата с наркотиците зависи от обединяване усилията на правителствените институции, гражданското общество и международните партньори.

Стремежът към опазване на личното и общественото здраве, и от друга страна географското разположение на България на т. нар. Балкански път на наркотиците и членството ни в ЕС, определят политиката на държавата в областта на търсене и предлагане на наркотични и нови психоактивни вещества.

Настоящата Национална стратегия за борба с наркотиците (наричана по-долу за кратко „Национална стратегия“ или “Стратегия“) е приета на второ редовно заседание на Националния съвет по наркотични вещества, проведено на 10 април 2019 г. и обхваща периода 2019-2023 година. Тя систематизира визията, принципите, стратегическите цели, дейностите, чиято реализация ще доведе до определяне политиката на държавата в областта с борбата с наркотиците. Планирана е като хоризонтална инициатива на 14 Министерства и агенции, с водеща роля на Министерство на здравеопазването.

Основна цел на Стратегията е да определя, насочва и координира усилията на публичните институции и българското общество към постигането на определените в нея цели. Предлагането, разпространението, търсенето и употребата на наркотични вещества са идентифицирани основни проблеми, на които публичните институции и гражданското общество могат да въздействат

по ефективен и ефикасен начин. Те определят приоритетните сфери на въздействие, които си поставя за цел да реализира настоящата стратегия.

Визия: Българските граждани да успяват да реализират своя потенциал и целите си, запазвайки здравето си, без наркотични вещества

Опитът до момента натрупан от предходните стратегии както и на други европейски страни показва, че за овладяване на проблема с наркотиците в България е необходимо да се обединят усилията на институциите на национално, регионално и местно ниво и да се съчетаят с усилията на неправителствените организации, медиите и широката общественост. Без съмнение, решаването на проблемите, свързани със злоупотребата и разпространението на наркотични вещества, не може да бъде отговорност на една институция. За тяхното преодоляване са необходими съвместните усилия на цялото общество.

Националната стратегия се основава на върховенството на закона и на принципите на международното право, утвърдени включително и с конвенциите на ООН в тази област, които определят международната правна рамка за борба срещу наркотичните вещества, както и международноправните инструменти в областта на правата на човека.

Тя зачита основните принципи на законодателството на Европейския съюз и основните европейски ценности – уважение на човешкото достойнство, свобода, демокрация, равенство, солидарност, принципите на правовата държава и правата на човека.

Стратегията е съобразена с Програмата за управление на правителството за периода 2017 – 2021¹ и с Методологията за стратегическо планиране на Министерския съвет на Република България.

Изготвена е в съответствие със Стратегията на ЕС за борба с наркотиците (2013-2020 г.), плана за действие на ЕС относно наркотиците (2017–2028) и се базира на резултатите от изпълнението на предходните Национални стратегии за борба с наркотиците (2003-2008 г., 2009-2013 г., 2014–2018 г.) надграждайки и доразвивайки основните стратегически цели в тях и съобразявайки се с тенденциите в политиките, лечението и пазара на наркотични вещества.

През изминалите години и в предходните три стратегии голяма част от разписаните и заложи в тях задачи са изпълнени. Въведени са европейски стандарти, които се прилагат като единна система за качество на превантивните програми. Използват се скринингови въпросници, ранни и кратки интервенции, мотивационно интервюиране; има действащи програми за работа с деца и младежи неупотребяващи, експериментиращи или злоупотребяващи с наркотични вещества; функционират 27-те общински съвета и превантивно-информационни центрове към тях; регулярно са провеждани кампании на национално и местно ниво; оптимизирана е нормативната уредба в областта на лечението и психо-социалната рехабилитация на лица зависими от наркотични вещества. Укрепен е административния капацитет на звената ангажирани с контрол на дейностите с наркотични вещества и техните препарати. В областта на международното сътрудничество и обмена на информация се повиши участието на експерти от различни институции по линия на програмата за контрол на наркотиците.

¹ „Обществен ред и сигурност“ приоритет 14 мерки 162,163, приоритет 16 мярка 180, приоритет 17 мярка 200, приоритет 20 мерки 220 и 221; „Здравеопазване“ приоритет 33 мерки от 422 до 437

Стратегията планира дейностите, за да отговори на предизвикателствата и тенденциите, като координира действията с партньорите по реализирането ѝ на местно, национално и международно ниво. А именно: усилията трябва да бъдат насочени в сферите на дейност на селективната и индикативна превенция, както и към програми за лечение и психосоциална рехабилитация. Навлизането на нови психоактивни вещества и по-засилената употреба на стимуланти и канабис, включително и при управление на моторни превозни средства, изисква разработването на насоки за превенция, лечение и рехабилитация, съобразени с видовете и начините на употреба, включително и подходи насочени към малолетни и непълнолетни. Повишаването на техническото и технологично равнище на митническия контрол на външните граници на ЕС и във вътрешността на страната, съобразяване с новите условия на пазара по предлагането и търговията на наркотични и нови психоактивни вещества по интернет и чрез пощенски пратки.²

Национална стратегия за борба с наркотиците (2019-2023 г.) включва пет основни области на действие - Ограничаване на предлагането и разпространението на наркотични вещества; ограничаване на търсенето, употребата и влиянието на наркотичните вещества и зависимостите върху личното и общественото здраве; повишаване на експертния капацитет за изследвания и обновяване на технологичното оборудване; подобряване на взаимодействието и координация между институциите; усъвършенстване на нормативната база.

² Анализ на ситуацията 2018, НФЦ, НЦН

II. СИТУАЦИОНЕН АНАЛИЗ

1. Състояние и тенденции

1.1. В областта на употребата на наркотици

1.1.1. Употреба на наркотични вещества сред населението в страната

По данни от Национално представително проучване относно нагласи и употреба на психоактивни вещества сред общото население в България (на възраст 15-64 години), проведено през 2016 г., общо 11,2% (между 472 000 – 565 000 лица) от възрастното население са употребили поне веднъж в живота си някакво наркотично вещество. В сравнителен план делът на тези хора е по-висок от всички други предходни години.

Употребата на каквото и да е наркотично вещество през последната година (5,7%), във възрастовата група 15-64 г. се е увеличила в сравнение с 2012 г. (4%). Подобна тенденция е регистрирана и по отношение на употребата на включените в изследването наркотични вещества през последния месец. Тези данни затвърждават тенденцията на нарастване през последните години на актуалната употреба на наркотични вещества (2005 г. – 0,8%; 2007 г. – 1,4%; 2008 г. – 1,8%; 2012 г. – 2,1%).

Резултатите показват, че най-масово употребяваното наркотично вещество в България е марихуаната – 8,1 % (337 900 – 416 585 души) от анкетираните са го опитали поне веднъж в живота си. Хероинът все още е най-силно свързаният с проблемна употреба наркотик, но с нарастваща тенденция към спадане за сметка на стимулантите. На второ място по разпространение на употребата сред общото население са веществата от групата на стимулантите: екстази – 2,1% (приблизително 78 688 – 115 718 души), амфетамини – 1,5% (приблизително 50 916 – 87 950 души), кокаин – 0,9% (приблизително 27 772 - 55 545 души) и метамфетамини – 0,3% (приблизително 4 629 – 23 144 души).

Младите хора на възраст между 15 и 34 години представляват около 81,5% от всички лица във възрастния диапазон 15-64 години, които поне веднъж в живота си са употребили някакъв вид наркотик. 26,2% от учениците от 9-ти до 12-ти клас поне веднъж в живота си са пробвали някакво наркотично вещество.

1.1.2. Употреба на нови психоактивни вещества

Според данни от Националното представително проучване относно нагласи и употреба на психоактивни вещества сред общото население в България (на възраст 15-64 години) 1,1% от анкетираните са употребявали поне веднъж в живота си нови психоактивни вещества (приблизително 37 030 – 64 802 души). Във възрастовата група 15-34 г., разпространението на употребата на т.нар. „дизайнерска дрога“ през последната година е 1,1% (1,3% от мъжете и 0,9% от жените). По отношение на употребата на нови психоактивни вещества през последните 30 дни само 0,1% от лицата на възраст 15-64 г. (и то само мъже) съобщават за наличието на такава.

1.1.3. Високорискова употреба на наркотици

Високорисковата употреба на наркотици се свързва с висока интензивност и рисков модел на употреба на опиоиди, стимуланти и канабис през последните 12 месеца.

Данните показват, че се наблюдава намаляване на броя на високорисково употребяващите опиоиди (хероин, метадон, морфин) и увеличаване на употребяващите стимуланти и канабис.

1.1.4. Здравни последици от употребата на наркотици

В България броят на новооткритите случаи на ХИВ сред инжекционно употребяващите наркотици бележи тенденция за намаляване. През 2017 г. те са били 31 лица или 12,9% от новооткритите ХИВ-позитивни, докато през 2014 г. са били 48 лица (19 % от новооткритите ХИВ-позитивни). Наблюдава се тенденция на леко увеличаване на броя на смъртните случаи, свързани с

употреба на наркотици. Според Национален статистически институт през 2017 г. са регистрирани 18 такива смъртни случая в страната, докато през 2014 г. са били 15. Тези данни са по-ниски ниски в сравнение със стойностите през 2007 г., когато са били 52 случая, а през 2008 г. – 74.

1.2. В областта на незаконния трафик и разпространението на наркотици

През последните години нараства динамиката на поява на нови психоактивни вещества, нови химикали за тяхното производство, нови начини на трафикиране и иновационни разпределителни канали. България е транзитна страна за всички видове наркотици.

1.2.1. Модели на трафик в страната и извън нея

През 2017 г. поради ниската себестойност, обусловена от близостта до региона на производство (Афганистан и Пакистан) Иран и други страни от Близкия Изток продължават да са стартова дестинация на хероин. Турция също е отправна точка на този вид наркотик към Европа, като достигането на подалечни дестинации до известна степен определя и промяната на традиционните маршрути на трафика през Балканите. Все по-често се наблюдава използването на т.нар. „северен път“ за трафик на хероин, преминаващ през Каспийските републики до Украйна и Западна Европа, а също така и Черноморския и Средиземноморския регион.

Трафикът на кокаин продължава да се осъществява по въздушен и морски път, предвид местоположението на държавите производителки на този вид наркотик.

Наблюдава се активизиран трафик на марихуана от Македония и Албания за Турция, през България и Гърция, като се използват товарни автомобили и фирми с участие на български и чуждестранни граждани. Като

крайни дестинации на наркотичното вещество се считат Западна и Централна Европа, а също така Турция, Сирия и Ливан. Сходна е ситуацията при трафика на хашиш.

По отношение на контрабандата на прекурсори и синтетични наркотици, през 2017 г. се наблюдава активен внос оцетен анхидрид (прекурсор за синтезиране на хероин) от Сърбия, Холандия и Белгия към България и Турция, вкл. няколко случая на опит за трафик на синтетични наркотици в посока Турция. Установени са и редица случаи на трафик на нови психоактивни вещества в малки количества.

1.2.2. Особености на пазара на наркотици в България

През последните няколко години се наблюдава тенденция за липса на единен наркопазар в страната. От получаваните по линия „Наркотици“ на Министерство на вътрешните работи (МВР) данни става ясно, че отделни групи се опитват да се наложат на пазара, като се снабдяват с наркотици по свои канали и сами ги пласират на употребяващите наркотични вещества. За да завладеят по-голяма част от пазара, повечето от самостоятелните групи разпространяват наркотици с добро качество, като имат обхват на действие в столицата и черноморските курорти.

Най-употребяваното наркотично вещество в България марихуаната се разпространява като цигари, топчета или найлонови самозалепващи се пликчета (доза). Мотивираци за престъпните групи фактори са нарастващата употреба на канабис, както и благоприятните природни условия за неговото отглеждане в страната. Отчита се нарастване на случаите на оборудване на закрити помещения и оранжерии с цел добиване на висок клас канабис основно за вътрешния пазар. Отглеждането на закрито продължава предимно да се осъществява в малки помещения на апартаменти и къщи, което не предполага голям капацитет на производство. Постъпващите данни сочат, че отглеждането

на канабис на открито става все по-нерентабилно, поради засилената конкуренция на албанските престъпни групи.

След марихуана най-много на пазара в България се разпространява амфетамин. При амфетамина се изискват определени познания в областта на химията, като процесът за синтезиране на наркотика е по-сложен и по-бавен в сравнение с метамфетамина. Метамфетаминът се разпространява в значително по-малки количества в сравнение с амфетамина, като се синтезира в лаборатории, „кухненски“ тип. Прекурсорите за неговото производство се набавят сравнително лесно. Като основа се използва ефедрин, който се съдържа в различни лекарства, продавани свободно в аптеките, като се извлича по химичен път от тях.

Нивото на употреба на кокаин в страната остава далеч под средното за Европейски съюз, причина за което е високата му цена на българския наркопазар. Наблюдава се специфика в неговата употребата, която има сезонен характер (по-висока употреба в морските и зимни курортни центрове през лятото и зимата). В последно време хит на нелегалния пазар сред по-заможните и финансово обезпечените потребители, е кокаин който наричат „айс“, който е примесен с други синтетични наркотични вещества.

Анализите сочат, че през последните години на територията на страната се регистрира тенденция на спад в употребата хероин, като една от причините за този факт, е преминаване на много от проблемно употребяващите към опиоидно субституиращо лечение. Спадът се дължи и на по-ниската чистота на предлаганите дози и не на последно място на ориентацията и предпочитанията на голяма част от употребяващите към други наркотични вещества.

Признаците на стабилизация или лек спад в употребата на някои от традиционните наркотици се компенсират от динамични промени в пазара на

синтетични наркотични вещества, както и бързата поява и употреба на нови психоактивни вещества (НПВ) или т.нар. „дизайнерски наркотици“, чиито пазар се отличава с нарастващо многообразие. След създаването на гъвкава законодателна възможност за включване на тези вещества в списъка по приложение 1 от Закона за контрол на наркотичните вещества и прекурсорите, се отчита намаление на свободното им разпространение. Това води до поява на други начини за доставка на подобни вещества – най-вече чрез пощенски пратки или предлагането им в интернет сайтове.

2. Анализ на дейността в областта на намаляване търсенето на наркотици

Намаляване търсенето на наркотици обхваща спектър от равни по значение и взаимно допълващи се мерки в областта на превенция, ранни интервенции, лечение, психосоциална рехабилитация, социална реинтеграция, намаляване на здравните и социални вреди и ограничаване на рисковете по отношение на употребата на наркотични вещества.

Предизвикателства пред областта на намаляване на търсенето

Най-голям брой дейности са осъществени в областта на универсалната превенция, като интервенциите са насочени предимно към деца/младежи. Сферите на дейност на селективната и индикативната превенция не са достатъчно развити, което се дължи на липсата на достатъчно и устойчиво финансиране и квалифициран човешки ресурс, стандарти и добри практики в областта.

Реализират се дейности и в областта на превенция на средата, които обхващат между 5-15% от всички дейности в периода 2014–2017 г.

Съществуващите програми за лечение и психосоциална рехабилитация са недостатъчни за покриване на нуждите от лечение, рехабилитация и

ресоциализация на зависими лица на национално ниво. От около 30 000 български граждани, които имат нужда от лечение и психосоциална рехабилитация във връзка с употреба на наркотици през лечебната система годишно минават едва около 7 000 годишно.

Навлизането на нови наркотични вещества и по-засилената употреба на стимуланти и канабис предполагат разработването на насоки за лечение и рехабилитация, съобразени с видовете и начини на употреба на наркотици, включително и подходи, насочени към малолетни и непълнолетни.

От важно значение е подпомагане на програмите за намаляване на вредите от употребата на наркотични вещества, включително осигуряване на финансиране на тяхната дейност.

3. Анализ на дейността в областта на намаляване предлагането на наркотици

В рамките на своите законово определени правомощия, компетентните държавни органи извършват превантивна, контролна, оперативно-издирвателна, организационна и аналитична дейности, насочени към предотвратяване, пресичане, разкриване и разследване на престъпления, свързани с наркотични вещества и прекурсори.

В съответствие със законовите си функции и задачи, правоприлагащите и контролни органи участват в екипи, работни групи и комисии, създадени съвместно с други държавни органи, служби и органи на други държави и международни организации, като се осъществява непосредствен информационен обмен и се провеждат съгласувани действия.

В момента страната ни не разполага с напълно оборудвана лаборатория за идентифициране на нови психоактивни вещества, техни метаболити и определянето им в биологични проби. За да отговаря България на

международните изисквания по технологичен капацитет е необходимо да бъде закупена съвременна апаратура за анализ на наркотични вещества в биологични проби, която да бъде ползвана от лабораториите в страната ни.

Предизвикателства пред областта на намаляване на предлагането

Във връзка с борба срещу развитие на пазари на наркотици усилията следва да бъдат насочени към по-усъвършенствани методи и средства в борбата с трафика и разпространението на наркотични вещества и взаимодействието между компетентните институции и международното полицейско сътрудничество. Необходимо е ограничаване на разпространението на наркотици в училищна и извънучилищна среда сред малолетни и непълнолетни лица, а също и осигуряване на високо техническо и технологично равнище на митнически контрол (в областта на наркотични вещества) на външните граници на ЕС и във вътрешността на страната.

Съобразно новите условия на пазара на наркотици от съществено значение е ограничаване на предлагането и търговията на наркотични и нови психоактивни вещества по интернет, а също и чрез пощенски пратки.

4. Анализ на дейността в местата за лишаване на свобода

През последните години се запазва тенденцията за нарастване броя на осъдените лица с наркотична зависимост, които постъпват в затворите. Една голяма част от тях са лица, осъдени не само за престъпления свързани с наркотици, но и за престъпления против собствеността (кражба, грабеж, измама), престъпления против личността (телесна повреда, убийство) и др. За установяване и превенция на употребата на наркотични вещества при постъпване в местата за лишаване от свобода се провежда скринингово изследване, чрез което се констатира нивото на агресия, автоагресия,

патология, наркотична и/или алкохолна зависимост и други. Също така за всеки осъден се изготвя оценка на риска от рецидив и вреди.

III. S.W.O.T. анализ

Силни страни

Положителните характеристики на съществуващата в момента ситуация, могат да бъдат представени по следния начин:

- Ясно изразена политическа воля за противодействие на търсенето и предлагането на наркотични вещества.
- Установена традиция и добри практики в развитието на програми за лечение с агонисти и агонисти-антагонисти на лица зависими към опиоиди и сътрудничеството с гражданския сектор.
- Активно сътрудничество в рамките на Европейския съюз и достъп до информация, експертиза и непрекъснато развиваща се методология за изследвания на зависимостите.
- Добро взаимодействие на полицейските и митнически служби на европейско и международно ниво за ограничаване на нелегалния трафик на наркотични вещества и прекурсори.
- Съхранена научна експертиза и добър изследователски опит.

Слаби страни – отрицателни

Отрицателните характеристики на сегашната ситуация също могат да бъдат групирани в няколко основни насоки:

- Ясно изразена стигма в отношението към употребяващите наркотици.
- Затруднения в осигуряването на планираното и необходимо финансиране.

- Амортизирана и недостатъчна научно-изследователска и материална база.
- Недостиг на квалифицирани специалисти и персонал.
- Липса на информация и устойчиви механизми за нейния обмен между институциите, имащи отношение към противодействието на наркотиците.
- Непълноти в законодателната база по отношение на алтернативните мерки за наказание, преди всичко чрез усъвършенстване на института на пробацията.

Възможности

Независимо от идентифицираните слаби страни на съществуващата в момента ситуация, динамичното развитие на външната среда, както и процесите на административна реформа в България, създават и нови възможности:

- Ново развитие на международното сътрудничество по противодействието на наркотични вещества, включително и чрез Глобалния апел на ООН.
- Противодействието на наркотичните вещества има възможност да се интегрира в по-широкия контекст на реформа на социални политики и формирането на нова култура на общественото здраве.
- Стратегията за наркотичните вещества има потенциала да насърчи процеса на формиране на координационен механизъм, чрез създаване на хоризонтални връзки между подобни политики в сфери като социалната (включително закрила на детето), в образованието и др.

Заплахи

Динамиката в развитието на пазара на наркотици, както и нелегалния трафик, продължава да бъде основен източник на заплахи пред публичния интерес и общественото здраве. Основните групи от заплахи могат да бъдат определени като:

- Намаляване на възрастта на първи опит на наркотични вещества.
- Липса на адекватна информация за обхвата на т.нар. „скрити групи” от ползващи наркотични вещества лица, които не могат да бъдат определени и към които не могат да бъдат адресирани адекватни мерки.
- Непрекъснатото разработване и пласиране на нови наркотични вещества оказва натиск за понижаване на цените и ориентират усилията на мрежите за разпространение към увеличаване на обхвата на потребителите.
- Засилване на интензитета на натиск и конкретните примери за промяна в режима на забрана на марихуаната в международен план, което отново поставя на дневен ред въпроса за нейната частична легализация.
- Промяна в методите за разпространение на наркотични вещества, включително чрез нарастване на обема на продажбите чрез Интернет и съществуващите социални мрежи в дигитална среда.

Обобщеният анализ показва, че състоянието на системата за противодействие на търсенето и предлагането на наркотични вещества дава резултати, преди всичко от гледна точка на поддържането под контрол на епидемиологичните рискове. Налице са добри специалисти и разгърнати структури, които изпитват затруднения, преди всичко от гледна точка на регулярното си финансиране. Ключово значение има устойчивият процес на

стратегическо планиране на финансовите и кадрови ресурси на системата. В условията на относителна несигурност по отношение на достъпа до финансови ресурси, съществуващият капацитет в системата не може да бъде мобилизиран ефективно.

Важно значение има и изграждането на устойчива информационна система, която да позволи ефикасния обмен на информация между институциите, имащи отношение към търсенето и предлагането на наркотични вещества. Актуалното състояние показва, че липсата на информация, липсата на координация и стандартизация в набираната и систематизирана информация, ограничава възможността за планиране и управление на публичните ресурси, като в същото време затруднява допълнително постигането на формулираните стратегически цели.

IV. ДОКУМЕНТИ

Предлагана система от документи има следния вид:

За да бъде стратегията всеобхватна, е необходимо да се очертае рамката за действие през следващите 5 години. Тя предвижда обновяване на структурите за постигане на стратегическите цели и ще бъде своевременно допълнена от План за действие, който ще обвърже Националната стратегия с други ключови реформи и стратегии в национален мащаб, имащи отношение към противодействието на търсенето и предлагането на наркотици, като:

- информационната свързаност,
- подобряването на предлаганите услуги,
- реформите в законодателството и др.

и в който ще се посочат конкретни задачи, индикатори за измерване на резултата и срокове. Този цялостен подход би гарантирал максимално постигането на стратегическите цели и ще доведе до конкретни резултати.

Национална стратегия за борба с наркотиците (2019-2023г.) на оперативно ниво се осъществява чрез Плана за действие за изпълнение на Стратегията. Планът за действие е отворен с цел да се реагира гъвкаво при необходимост от промени и при спазване на съответните бюджетни процедури. Финансовото обезпечаване на изпълнението на дейностите, заложен в Плана за действие за изпълнение на Стратегията, се осъществява чрез:

- Финансово обезпечаване, в рамките на бюджетите на ресорните министерства и институции.
- Осигуряване на средства от държавния бюджет за финансиране на общинските съвети по наркотични вещества и превантивно-информационни центрове към тях и за изпълнение на дейности по Национална стратегия за

борба с наркотиците, като делегирана от държавата дейност чрез бюджетите на общините.

- Финансиране изпълнението на мерки и инициативи чрез общинските бюджети за сметка на собствени приходи и в партньорство с НПО.
- Финансиране на тематични проекти от други донори.

V. ПРИНЦИПИ

- Интегриран и балансиран подход – чрез взаимодействието между публичните институции и гражданското общество ще се постигне балансиран подход при изграждането на цялостната национална политика за противодействие на употребата, злоупотребата и разпространението на наркотични вещества и активно управление на рисковете пред гражданите, обществото и националната сигурност;
- Информационна свързаност – изграждане на информационна структура, която позволява значително по-точно определяне на засегнатите групи, както и аргументиране на необходимите ресурси за реализирането на публичните политики в тази сфера.
- Участие на заинтересованите страни, междуинституционално взаимодействие и междусекторно сътрудничество – постигане на по-висока степен на съгласуваност между координацията на информационните ресурси, комуникационната стратегия за реализиране на целите на стратегията.
- Публичност, прозрачност и отчетност – публичността е необходимо условие за въвличане на гражданите във въпросите за функционирането на всяка една система за управление, прозрачността е задължението на държавата и институциите да генерират информация и да я предоставя по начин, който позволява широк достъп. Именно чрез публичността и

прозрачността се постига отчетност по изпълнение на Националната стратегия.

- Субсидиарност – развиване и прилагане на ефективна мрежова стратегия. Създаване на възможност за решаване на проблема най-близко до мястото на възникването му, разпределяне на компетентността чрез прилагане на гъвкави подходи, в зависимост от това на кое ниво възниква проблема, на същото ниво или максимално близо.

VI. ЦЕЛЕВИ ГРУПИ

Стратегията е насочена към следните уязвими групи³:

- Лица в риск от употреба на наркотични вещества – деца и младежи.
- Употребяващи наркотични вещества.
- Семейства и близки на употребяващи наркотични вещества.
- Лица, лишени от свобода.
- Военнослужещи от Българската армия.
- Лица, търсещи и/или получили международна закрила на територията на Република България, както и мигранти.

VII. МЕХАНИЗЪМ НА ИЗПЪЛНЕНИЕ

Овладеяването на проблема с наркотиците изисква обединените усилия на държавни и общински институции, представители на частния сектор и структури на гражданското общество.

Необходимо е пълноценно взаимодействие, съгласуваност и координация на всички институционални и организационни нива, както в

³ Уязвими групи са специфични групи от населението, които са по-податливи на редица проблеми, от влошено здраве, употреба на вещества и неправилен хранителен режим, до ниско образователно равнище - Европейски център за мониторинг на наркотиците и наркоманиите.

процеса на разработване, така и в процеса на изпълнение на стратегическия документ. Ключова роля в реализирането на Стратегията имат държавните органи и техните администрации. Те са в състояние да реализират мащабни проекти в обществен интерес, като по този начин създават предпоставки за развитие.

Ефективното сътрудничество с гражданското общество се осъществява чрез участие на неправителствените и съсловните организации в експертни и работни групи по проблемите, свързани с наркотиците. Неправителствените и съсловни организации подпомагат държавната администрация във формулирането на приоритетите и политиките в областта на борбата с наркотиците, но преди всичко работят по конкретни проекти в областта на превенцията, събиране на информация и предоставяне на здравни, лечебни и социални услуги.

Сътрудничеството с медиите е необходимо за популяризиране и ефективна информираност на обществото по проблемите на наркоманиите. Тази стратегия поставя пред себе си конкретни цели и план за действие, чието изпълнение ще бъде реализирано от широк кръг партньори в областта на здравеопазването, образованието, правосъдието, спорта, икономиката и заетостта и социалната политика. Като в същото време се определят действията, които ще бъдат предприети на национално равнище за подпомагане на структурите и институциите на местно ниво в изпълнение на заложените в Плана за действие задачи.

- Координиращ орган

Национален съвет по наркотичните вещества - В съответствие с член 10, ал. 1 от Закона за контрол върху наркотичните вещества и прекурсорите (ЗКНВП)

- Институции, отговарящи за изпълнението на национално ниво

Всички административни структури участващи в разписването на Стратегията, План за действие и Финансов план в зависимост от своята компетентност и поети ангажименти:

- Министерство на здравеопазването – Национален център по обществено здраве и анализи, Национален Фокусен Център, Изпълнителна Агенция по Лекарствата
- Министерство на вътрешните работи - Главна Дирекция „Борба с Организираната Престъпност“, Главна Дирекция „Национална Полиция“, Главна Дирекция „Гранична Полиция“, Държавна Агенция „Национална Сигурност“
- Министерство на труда и социалната политика
- Министерство на образованието и науката
- Министерство на младежта и спорта, Анти-допингов център
- Министерство на финансите, Агенция Митници
- Министерство на правосъдието – Главна Дирекция „Изпълнение на наказанията“
- Министерство на икономиката
- Министерство на околната среда и водите
- Министерство на отбраната
- Министерство на външните работи
- Държавна агенция за закрила на детето

- **Институции, отговарящи за изпълнението на местно ниво**

Общински съвети по наркотични вещества, превантивно-информационни центрове към тях

- **Партньори по изпълнение**

Държавни и общински институции, представители на частния сектор, структури на гражданското общество, медии.

- БЧК, общини НСОРБ, ЦКБППМН, Държавна агенция по миграция, Държавна агенция за закрила на детето, Агенция за социално подпомагане чрез териториалните си структури

VIII. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ

1. Ограничаване на търсенето на наркотични вещества.
2. Ограничаване на предлагането на наркотични вещества.
3. Повишаване на експертния капацитет за развитие на научно-приложни изследвания и обновяване на технологичното оборудване.
4. Подобряване на взаимодействието, координацията между институциите и международното сътрудничество.
5. Усъвършенстване, развитие и актуализация на нормативната уредба.

IX. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ

- Ограничено търсене на наркотични и нови психоактивни вещества.
- Ограничено предлагане на наркотични и нови психоактивни вещества.
- Повишена ефективност на политиките в областта на превенция, лечение, психосоциална рехабилитация, реинтеграция и намаляване на вредите от употребата на наркотични вещества.
 - Ограничен брой на проблемно и/или високорисково употребяващите.
 - Променени обществени нагласи по отношение на зависимите към наркотични вещества.

- Повишен научен капацитет за реализиране на целите на националната политика в областта на наркотичните вещества.
- Нарастнал брой на квалифицираните специалисти в областта на противодействието на търсенето и предлагането на наркотични вещества.
- Увеличена ефективност на инвестираните публични средства.
- Повишен административен капацитет и експертиза в контрола, превенцията, лечението и психосоциалната рехабилитация.

X. ЗАДАЧИ КЪМ СТРАТЕГИЧЕСКИТЕ ЦЕЛИ

1. Задачи към Стратегическа цел 1. Ограничаване на търсенето

Навлизането на нови психоактивни вещества и по-засилената употреба на стимуланти и канабис предполагат разработването на насоки за лечение и рехабилитация, съобразени с видовете и начини на употреба на наркотици, включително и подходи, насочени към малолетни и непълнолетни.⁴

От важно значение е подпомагане на програмите за намаляване на вредите от употребата на наркотични вещества, включително осигуряване на финансиране на тяхната дейност.

Въз основа на оценката за разпространението на наркотици в страната, и отчетената опасност от все по-разнообразните форми на злоупотреба с наркотици, особено сред младите хора в България, се планират всеобхватни превантивни дейности насочени към: деца и младежи, лица с експериментална

⁴ Анализ на ситуацията, НЦН, НФЦ

употреба, работа с родители, лишени от свобода, осъдените на „Пробация“ и структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната.

Все по-честите случаи на шофиране след употреба на наркотични вещества, доведе до планиране на нови дейности свързани с актуалната ситуация.

Увеличават се случаите на злоупотребата с лекарствени продукти, съдържащи наркотични вещества, което налага подобряване на мерките за контрол при изписването им.

1.1. Разработване и прилагане на превантивни програми за деца и млади хора базирани на добри европейски практики.

1.2. Разработване и прилагане на ефективни програми за селективна и индикативна превенция.

1.3. Повишаване на достъпа и ефективността на лечение, психо-социална рехабилитация и реинтеграция.

1.4. Развитие на програми и дейности в Министерство на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия.

1.5. Развитие на програми и дейности в местата за лишаване от свобода.

1.6. Подобряване на достъпа до дейности и програми за намаляване на вредите от употребата на наркотични вещества.

1.7. Подобряване на мерките за контрол на дейностите с наркотични вещества за медицински цели за предотвратяване на употребата и злоупотребата с лекарствени продукти, съдържащи наркотични вещества.

2. Задачи към Стратегическа цел 2. Ограничаване на предлагането

Географското положение на България дава благоприятна възможност страната ни да играе важна роля в международните усилия за борба с наркотиците. Необходимо е да превърнем усилията на отделните компетентни органи в трайна бариера пред разпространението, трафика на наркотици и организираната престъпност.

Постепенно нараства употребата на нови психоактивни вещества, известни като „дизайнерски наркотици”. Подобно на другите видове престъпления, интернет се използва за улесняване на незаконното предлагане на наркотици и за избягване на действия за прилагане на закона. Разпространението и маркетингът на контролирани вещества чрез darknet (тъмната мрежа) продължава да се развива както и разпространението на наркотични вещества чрез пощенски пратки.

Тревожен факт е разпространението на наркотични вещества от ученици в училищна и извън училищна среда. В подкрепа на дейността по намаляване на предлагането на наркотични вещества в страната се планират редица дейности.

Неограниченото количество при закупуване на легални прекурсори позволява използването им за производство на нелегални наркотици. Това предполага мерки за информираност на производители и разпространители.

2.1. Осигуряване на високо техническо и технологично равнище на митнически контрол, в областта на наркотични вещества на външните граници на ЕС и във вътрешността на страната.

2.2. Ограничаване на разпространението на наркотични вещества в училищна среда сред деца и младежи.

2.3. Ограничаване на разпространението извън училищна среда сред деца и младежи.

2.4. Подобряване на мерките по противодействие на незаконното производство и трафика на наркотични вещества и прекурсори.

2.5. Подобряване на мерките за противодействие по незаконното разпространението на наркотични вещества и прекурсори.

2.6. Подобряване на мерките за контрол на законното производство и търговия с прекурсори с цел предотвратяване отклоняването им за незаконно производство на наркотични вещества.

2.7. Ограничаване на предлагането и търговията на наркотични и нови психоактивни вещества по интернет и чрез куриерски услуги.

3. Задачи към Стратегическа цел 3: Повишаване на експертния капацитет за развитие на научно-приложни изследвания и обновяване на технологичното оборудване

Развитието на научна експертиза и инфраструктура има определящо значение за устойчивостта и ефикасността на мерките за ограничаване на търсенето и на предлагането на наркотични вещества. Тази стратегическа цел кореспондира пряко с Националната концепция за развитие на научните изследвания, както и програмите за инвестиции в научна инфраструктура, оборудване и лаборатории до 2030 година.

Приоритет има изграждането на следващото поколение учени и експерти в областта на противодействие на незаконното разпространение и употреба на наркотични вещества. Съхраняването и развитието на научната експертиза има определящо значение за ефективността и устойчивостта на държавната политика по наркотичните вещества.

3.1. Осигуряване на дейността, модернизиране на оборудването на съществуващите лаборатории за изследване на наркотични вещества.

4. Задачи към Стратегическа цел: 4 Подобряване на взаимодействието и координацията между институциите и международното сътрудничество

Важно е надграждането на знанията и доразвиване на доброто сътрудничество както в рамките, така и между различните институции. Участието в международни форуми, подпомага поддържането на информационното и експертно ниво на всички работещи в тази сфера. Научната информация и обмена на данни и добри практики позволява подобряването на възможностите за акредитиране на съществуващите лаборатории за извършване на анализи и укрепването на административния капацитет в тях.

Поради засиленият информационен поток и събирането на информация от различни източници определящо значение има по-високата степен на свързаност между различните стратегически и планови документи на институциите с пряко или косвено отношение към борбата с наркотиците в България. Постигането на тази цел предполага изграждането на информационна система, която да позволява значително по-точното определяне на засегнатите групи, както и да аргументира по-добре необходимите ресурси за реализирането на публичните политики в тази сфера.

Досегашните наблюдения показват, че значителен брой публични институции регистрират, набират информация и поддържат бази-данни, свързани с предлагането, употребата и търсенето на наркотични вещества, но

те не осъществяват ефективна координация помежду си. По този начин се затруднява определянето на обхвата на потребление на наркотични вещества, както и възможността за повишаване на ефективността и ефикасността на предприеманите действия.

4.1. Поддържане на институционална и експертна мрежа за подобряване на сътрудничеството между отделните институции за изпълнение на националната политика за наркотиците.

4.2. Развитие на международното сътрудничество и обмен на данни, научна информация и добри практики.

4.3. Повишаване на експертния капацитет чрез обмяна на опит и обучение на национално и международно ниво.

4.4. Поддържане и развитие на публична информационна система в областта на наркотиците и наркоманиите и научноизследователската практика за осигуряване на цялостна обективна информационна основа за определяне на политиката в тази област.

4.5. Работа с медии и национални кампании.

5. Задачи към Стратегическа цел 5: Усъвършенстване, развитие и актуализация на нормативната уредба

С усъвършенстването, развитието и актуализирането на нормативната уредба, заложи като мярка в Национална стратегия за борба с наркотиците (2019 – 2023), се цели да бъде извършен задълбочен анализ на необходимостта от законодателни изменения и провеждането на сериозна дискусия с представители, както от страна на всички заинтересовани институции, така и

с представители на организации на гражданското общество с експертиза в тази област.

Настъпилата промяна в обществено-икономическите условия, в страната през последните години и изключително бързите темпове, с които се развива съвременното общество, водят до необходимостта от преосмисляне на законодателството в цялост и създаването на една всеобхватна правна рамка, чрез отстраняване на слабостите на уредбата.

5.1. Подобряване на нормативната уредба, свързана с наркотичните вещества

XI. МОНИТОРИНГ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО

Оценката на изпълнението на Национална стратегия за борба с наркотиците (2019-2023) се осъществява чрез мониторинг на изпълнението на Плана за действие към Стратегията. Напредъкът се отчита в административен доклад и не изключва прилагане на други форми за наблюдение и оценка. Целта на мониторинга е чрез систематично събиране и анализиране на информация да следи за постигането на измерими резултати от дейността по изпълнението на мерките по плановия документ, както и активно да включи заинтересованите страни в осъществяването на оценката и наблюдението:

1. Напредъкът по изпълнението на заложените дейности по целите и задачите на плана се отчита в административен мониторингов доклад.

2. Секретариатът на НСНВ координира и обобщава получената информация в Доклад, който се изготвя ежегодно от министерствата и ведомствата участващи в изпълнението на Стратегията и Плана за действие

3. Обсъждането на доклада се осъществява в рамките на заседанията на Националния съвет по наркотичните вещества

4. Докладът се представя за одобрение пред НСНВ.
5. Докладът се приема от Министерски съвет.

След изтичане срока на Националната стратегия следва да бъде извършена независима оценка за изпълнението ѝ.

XII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

За изпълнението на Национална стратегия за борба с наркотиците (2019 - 2023) от съществено значение е сътрудничеството на всички пряко ангажирани институции на национално, регионално и местно ниво с представители на неправителствени организации. Проектът на настоящата Стратегия се приема с решение на Министерски съвет като израз на политиката на правителството за стратегическото развитие на страната.

XIII. ПРИЛОЖЕНИЯ:

ПРИЛОЖЕНИЕ 1: План за действие

ПРИЛОЖЕНИЕ 2: Финансов план